

Vyšehrad ROZHOVORY

Jindřich Šídlo
Tomáš Etzler

**KDO VÍ,
KDE BUDU
ZÍTRA**

Kdo ví, kde budu zítra

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Jindřich Šídlo, Tomáš Etzler

Kdo ví, kde budu zítra – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Jindřich Šídlo / Tomáš Etzler
KDO VÍ, KDE BUDU ZÍTRA

Jindřich Šídlo /
Tomáš Etzler
**KDO VÍ,
KDE BUDU
ZÍTRA**

Vyšehrad

Copyright © Jindřich Šídlo a Tomáš Etzler, 2019
Cover photo © Vojtěch Vlček, 2019

ISBN tištěné verze 978-80-7601-203-5
ISBN e-knihy 978-80-7601-241-7 (1. zveřejnění, 2019)

Z OSTRAVY DO USA

Americký sen a americká noční můra
(90. léta)

< Nádraží Ostrava-Svinov, 1991.

Tomáši, pocházíš z Ostravy, čtrnáct let jsi žil v Americe, deset v Asii, projel jsi celý svět, teď žiješ částečně v Amsterdamu... Považuješ se stále za českého novináře?

Já se považuju za novináře s českými kořeny. Myslím, že u novinářů moc nezáleží na národnosti, pokud novinářinu dělají poctivě. Já se snažím přistupovat ke všem příběhům... nechci říct mezinárodně, ale neutrálně. Nechci být zaujatý, když dělám české příběhy, protože jsem Čech, a nechci být zaujatý, když dělám americké příběhy, protože jsem žil čtrnáct let v Americe. Na národnosti novináře by vůbec nemělo záležet.

Přesně půlku svého života žiješ v zahraničí. Ale tvoje rozhodnutí odejít se zrodilo ve svobodných poměrech, nebyl rok 1987, ale 1991. Čím to bylo? Byla to prostě devadesátá léta, kdy jsme mohli všechno, tak ses sebral a odletěl do Ameriky jen tak to zkusit?

Uvažoval jsem o tom už dřív. V roce 1988, když jsem vystudoval pedagogickou fakultu, jsem měl dinárový příslib do Jugoslávie.

To se utíkalo mimo jiné přes Jugoslávii, rozumím.

Ano, měl jsem mapy Julských Alp s tím, že mám dobré kamarády v Miláně, a byl jsem rozhodnut, že prostě přejdu Julské Alpy, že mě kamarádi vyzvednou na italské straně a zavezou mě na OSN do Říma, kde se pokusím jako uprchlík dostat do Spojených států. Ten plán jsem měl dlouho, o dinárový nebo devizový příslib jsem žádal roky. Měl jsem šťastné dětství, ale byl jsem nešťastný v téhle zemi. A viděl jsem, co to udělalo s mým otcem, viděl jsem, co to udělalo s jinými lidmi, a nechtěl jsem tak skončit. Ale pak se stala jedna věc. Jako tělocvikář jsem dostal práci dramaturga hudebních a zábavních pořadů v Československé televizi v Ostravě. A říkal jsem si: „To je možná znamení shůry, že bych do té Ameriky neměl odcházet, možná že to zas je úplně něco jiného, než co jsem si myslel, že mě v životě čeká. Třeba když budu v televizi, budu moci něco ovlivnit, něco změnit.“ A tak jsem ten příslib vrátil.

V čem by ta změna spočívala? Byl rok 1988, a i když mi bylo šestnáct, myslím, že to na žádnou velkou změnu poměrů nevypadalo.

Ano, nastoupil jsem tam ve svých pětadvaceti letech s naprosto naivní představou, jak to tam bude vypadat, co všechno budu moci dělat, že se možná budu moci vyjádřit nebo sám sebe jakýmsi způsobem realizovat. Velice rychle mi došlo, jak naivní tahle představa byla. Když jsem nastupoval, pozval si mě tehdejší ředitel studia Ostrava k sobě do kanceláře a tam mi vysvětlil, jak funguje nebo co to je Československá televize. To si pamatuju tu definici dodnes, řekl: „Československá televize je pěstí Komunistické strany Československa, která má za úkol vzdělávat pracující lid.“

To bych si šel asi hned zažádat o devizový příslib znova.

To jsem taky v roce 1989 udělal, ale nedostal jsem ho. No a pak to padlo. A já jsem odešel do Spojených států, protože jsem si uvědomil, že v té Československé televizi v tom ostravském studiu se prakticky vůbec nic nezměnilo. Pořád to tam řídili stejní lidé, kteří mi házeli klacky pod nohy a kteří na mě řvali, že jsem propagátor imperialismu, když se mi podařilo sehnat videoklip od Tiny Turnerové nebo od INXS, který se mimochodem natáčel v Praze. Podařilo se mi tehdy spojit se s jednou firmou, která distribuovala klipy ve Velké Británii. Chtěl jsem zkusit aspoň něco dělat, měl jsem ambice být prvním dramaturgem v Československu, co sem dotáhne západní hudební videoklipy, ale klipy byly strašně drahé. MTV a podobné kanály chtěly strašně moc peněz. Ale já s nimi dohodnul výměnu. Oni poslali deset klipů měsíčně a já jim poslal deset českých dechovek nebo vojenských pochodů.

K čemu jim to bylo dobré?

Vlastně nevím, možná do nějakých zábavných show. Nicméně lidé, kteří mi za tohle v roce 1989 nadávali, po listopadu nejdřív zalezli, ale asi po roce zjistili, že se nic nestane, že jim nikdo nic neudělá... Padlo několik hlav, šest nebo sedm lidí muselo odejít, jenže zbytek zůstal. Ve vedoucích a dramaturgických pozicích bývalo mnoho členů KSČ. A já si uvědomil, že s nimi prostě nechci dělat. A odešel jsem.

Jenže jedna možnost je jít tehdy třeba do Prahy a druhá věc je odletět do Ameriky.

Já jsem měl obavy, že to v Praze bude úplně to samé. Navíc jsem Prahu tak neznal, byl jsem tu jako dramaturg hudebně zábavných pořadů dvakrát nebo třikrát na služební cestě, ale prakticky nikoho jsem tady neznal. A Amerika, to byl sen. To byla prostě jakási touha.

Vypěstoval ji mimochodem ve mně můj tatínek, i když to byl velmi zarytý a hrdý Čech. Byl profesorem literatury a českého jazyka. Když mi bylo patnáct let, tak jsem dostal svoje první primky a překlad inaugurační řeči amerického prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho, kterou jsem se tenkrát učil nazpaměť. Táta mě tlačil do americké literatury. Amerika, to byla pro mě země Hemingwaye, Steinbecka, Malamuda, Kerouaca, Ginsberga. Měl jsem o Americe taky naprosto naivní představy, přijel jsem do úplně jiné země, než jsem očekával.

To si myslím. A mimochodem, jak jsi tehdy uměl anglicky?

Jakž takž. Já jsem se domluvil základní angličtinou, protože jsem studoval angličtinu na gymnáziu a na vysoké škole a naši mi platili několik let privátní učitelku angličtiny.

Ptám se proto, aby případně i mladší čtenáři pochopili, že za komunismu nepatřila angličtina mezi automatickou součást vzdělání vysokoškoláků. Můj tchán, který na začátku 90. let odjel pracovat do BBC do Londýna, se naučil v Olomouci anglicky kvůli rockovým písničkám a z rockových písniček.

To mi pomohlo taky. A když už jsem věděl, že do Ameriky opravdu pojedu, tak jsem se začal strašně učit. Všude po kapsách jsem měl slovíčka. Když jsem se holil, tak jsem si přilepil slovíčka na zrcadlo. Ale samozřejmě: přijel jsem do Ameriky a ze začátku jsem vůbec nerozuměl. Nemohl jsem ani pořádně číst noviny, pořád jsem potřeboval slovník. Televizi jsem taky nerozuměl. Ale když už jsem tam byl přes rok, zjistil jsem, že mi to jde lépe a lépe, tak jsem si řekl, že si konečně koupím americkou knížku. Tak jsem šel poprvé do amerického knihkupectví a viděl jsem tam jména, která jsem v životě neslyšel. Vzal jsem jednu knížku do ruky, podívám se dozadu a tam stojí. „Prodáno přes sto milionů

Odjezd s Lucíí do USA, 1991.

výtisků“. Já si říkal. To musí být poklad. Tak jsem to koupil. Byla to Danielle Steelová! Tahle limonádová literatura! Ale já u ní objevil jednu obrovskou výhodu – velice jednoduchou angličtinu. To doporučuju všem začátečníkům, co se učí číst v angličtině: kupujte tenhle druh literatury!

Na jak dlouho jsi tam odjížděl? Když jsi sedal v Praze do letadla, říkal sis: „Letím na rok, na dva, nebo na zbytek života?“

Já si myslel, že odlétám na zbytek života.

V osmadvaceti?

Jo. Doufal jsem, že si tam najdu slušnou práci, která mě bude bavit. Vlastně jsem měl ještě větší ambice: prosadit se. V čem jsem se chtěl prosadit, jsem tušil velice matně. Ale už nebyl komunismus, věděl jsem, že se budu moci vracet, věděl jsem, že tam bude moci za mnou přijet můj syn, chtěl jsem tam přivést maminku. Byla zpěvačkou v operním sboru v ostravském divadle, říkal jsem jí, že ji zavezu do Metropolitanu opery. Tatínek už byl tenkrát mrtev. Měl jsem plány, že tam rychle zbohatnu nebo alespoň se stanu americkou střední vrstvou, že budu žít tam, ale že se budu moci kdykoliv vracet do tehdy ještě Československa.

Jaká tehdy Amerika byla? Psal se rok 1991, USA zvítězily ve studené válce, zvítězily ve válce v Kuvajtu... To musela být docela optimistická otevřená země, ne?

Byla optimistická. Ale přiznám se, že jsem to první rok moc nevnímal. Měl jsem celkem existenční problémy. Přijel jsem tam se svojí bývalou a dneska už zase současnou přítelkyní, měli jsme turistická víza, dva batohy a sto dolarů. Velkou částí obsahu těch batohů byly sójové boby. Tušil jsem, že možná bude hlad, protože jsme neměli práci, neměli jsme tam vůbec nic zařízeno předem, a říkal jsem si: „V sójových bobech je úplně všechno, je tam protein, je tam železo, jsou tam nějaký vitamíny, tak budeme alespoň jíst sójové boby.“ A jak jsem řekl, ani jsem pořádně v tu dobu nemluvil anglicky, takže jsem svět kolem sebe příliš nevnímal. Navíc jsem přijel do jednoho z nejkrásnějších, ale zároveň nejpodivnějších míst v Americe, a to je Salt Lake City.

Jak ses dostal do Salt Lake City? Promiň, ale normální člověk, co si chce na začátku 90. let splnit americký sen, přece nejede do Salt Lake City v Utahu.

Nejede, nejede. Ale doporučuju to, je to nádherné místo. Já jsem se tam dostal proto, že jsem v roce 1986 na zájezdu s pedagogickou fakultou v tehdejší Sovětském svazu na Kavkaze potkal nějaké americké horolezce. Tak jsem po nich takhle hrábnul, vyměnili jsme si adresy a psali jsme si. Tenkrát nebyly e-mailly...

To je možná užitečné vysvětlit, že byly časy, kdy vůbec neexistoval internet.

Ano. Tak jsme si psali dopisy, normálně dopisy se známou, šlo to na trase Ostrava – Utah třeba čtrnáct dní. A po revoluci jsem úplnou náhodou našel v Ostravě telefonní budku, odkud šlo telefonovat po celém světě zadarmo. Než se to rozkřiklo, samozřejmě, protože za pár dní před ní stála dlouhatánská fronta... A já z té budky zavola i tomu chlápíkovy z Utahu. Utah je sice centrum světového mormonismu, ale on mormon nebyl. Byl to vynikající lezec, fanatik, dělal i helikoptérové lyžování. A Utah je pro horolezce ráj. Z města dojedete na kole za dvacet minut na místo, kde se dá lézt. Za stejnou dobu dojedete autem na skvělé lyžování.

Ale byla to Amerika, o které jsem v životě předtím neslyšel. Bohatá, ale upjatá, nesofistikovaná a pruderní. Byla to Amerika, kde se tenkrát ještě třeba neprodávalo v Salt Lake City pořádné pivo. Nebo bylo jenom v některých barech. Prodávalo se sice i u pumpy, ale to byla osmička.

Když jsme se přistěhovali, bydleli jsme u známých a sousedi si hned všimli, že tam jsou nějakí noví příchozí. Tak zakleпали na dveře, po několika dnech, a říkali, jestli znám čtyři evangelia. Já říkám: „Ano.“ A oni na to: „My máme páté. Knihu mormonů, jestli máte zájem.“ A já jsem udělal tu chybu, že jsem řekl ano, protože mě to zajímalo faktograficky. Ale pak se mě snažili konvertovat a trvalo mi dva měsíce se jich zbavit.

Pořád nerozumím, jak ses v Utahu ocitnul.

Přiletěli jsme do Chicaga. Tady je potřeba zmínit ještě jednu spojku. V Chicagu jsem měl cosi jako sestřenicu mé prarabaty, prostě nějaká velmi vzdálená rodina. Spojil jsem se s nimi, její syn nás vyzvedl na letišti v Chicagu, zaplatil nám první noc v hotelu a pak jsme s nimi strávili několik dní v malinké vesnici sto kilometrů západně od Chicaga. Pak nás teta ještě odvezla do městečka Laramie ve Wyomingu a odtamtud jsme už stopovali do Salt Lake City. Zbývalo už jenom asi 600 až 700 kilometrů.

Dojeli jste do Salt Lake City a co dál? To si člověk řekne: „Jedeme zpátky do Ostravy“, ne?

Začátky opravdu nebyly jednoduché. Lucie v tu dobu neuměla ani slovo anglicky... Jamese, který nás tam pozval, jsem předem pochopitelně neinformoval o svých dlouhodobých plánech.

Měl zaměstnání, pracoval jako zdravotník a vzal si asi čtrnáct dní dovolené, že pojedeme spolu lézt někde do Nevada. A já mu říkal: „Já nemůžu. Za prvé nemám ani dolar, za druhé si musím hledat okamžitě práci.“ Ale pomohl mi.

Moje první práce hned asi druhý nebo třetí den po příjezdu bylo umývání oken, kde ale záhy zjistili, že nemám pracovní povolení, takže to skončilo. James tam ale znal jednoho Čecha, s kterým mě seznámil, a ten mě seznámil s dalšími Čechy... Měl jsem přes ně nějaké kšefty, navíc mě James seznámil se svojí uklízečkou a já začal uklízet baráky. Lucie je velice šikovná, šila pěkné košile, které jsme prodávali večer po barech. Potom šila záclony s nějakou švadlenou, všechno načerno pochopitelně.

Ale jelikož všichni věděli, že jsme tam fakticky ilegálně, na turistická víza, tak jsme vydělávali tři čtyři dolary na hodinu. Já potom pracoval pro nějakého Slováka, který kupoval staré baráky, opravoval je a pak je pronajímal nebo